

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ТОШКЕНТ
ДАВЛАТ
ИҚТИСОДИЁТ
УНИВЕРСИТЕТИ**

**“ХАЛҚАРО МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ СТАНДАРТЛАРИГА
ЎТИШ ВА ХАЛҚАРО ТАЖРИБАНИ ЎЗБЕКИСТОНДА
ҚўЛЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ”**

**мавзусидаги
халқаро илмий - амалий анжуман
мақолалар тўплами**

ТОШКЕНТ – “ИҚТИСОДИЁТ” 2022

лойихаси бошқа соҳаларга қиймати қарийб 14 млрд.долларлик давлат-хусусий шериклик лойиҳаларни амалга ошириш режалаштирилмоқда⁹¹.

Хулоса қилиб айтганда, давлат-хусусий шериклик асосида давлатнинг иқтисодий фаолиятининг ажралмас қисми бўлган давлат тадбиркорлигининг бундай шаклида бир томондан амалга оширилаётган лойиҳаларни молиялаштиришда хусусий секторни жалб қилиш орқали давлат бюджетидан сарфланадиган маблағлар тежалса, бошқа томондан ишлаб чиқаришни ҳамкорликда ташкил этилиши сабабли иқтисодий таваккалчиликлар маҳсулот тақсимооти (фойда тақсимооти)га мувофиқ ўзаро тақсимланади, фаолиятнинг самарадорлигидан иккала томон ҳам ҳам манфаатдор ва маъсулиятли ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат-хусусий шерикчилик тўғрисида”ги қонуни
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ги ПФ-60-сон Фармони
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Давлат иштирокидаги корхоналарни ислоҳ қилишни жадаллаштириш ҳамда давлат активларини хусусийлаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида» 2020 йил 27 октябрдаги ПФ-6096-сон Фармони
4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 29 мартдаги 2021 — 2025 йилларда давлат иштирокидаги корхоналарни бошқариш ва ислоҳ қилиш СТРАТЕГИЯСИ
5. Виханский О. С. Стратегическое управление : учебник. 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Гардарики, 1999. - 356 с.
6. Глухов В. В. Финансовый менеджмент / В. В. Глухов, Ю. М. Бахрамов. - СПб.: Спец. лит., 1995. 243 с. Гольдштейн Г. Я. Стратегические аспекты управления НИОКР. Таганрог : ТРТУ, 2000. - С. 244.
7. Дробозина Л.А. Финансы. Учебник для вузов/ Под ред. проф. Л. А. Дробозиной. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 527 с
8. T.Malikov, O.Olimjonov. Moliya. Darslik. T.: Iqtisodiyot-Moliya. 2019.-969 b.

Хайдарова Н.А.
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
“Бухгалтерия ҳисоби” кафедраси
катта ўқитувчиси,
Khaydarova N.A.
Tashkent State Economy
University, Department of Accounting

⁹¹ Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат-хусусий шерикликни ривожлантириш агентлиги маълумотлари. <https://www.pppda.uz/5684>

Давлат бюджети газна ижроси шароитида бюджет ташкилотларида молиявий активлар ҳисобини такомиллаштириш

Improving accounting of financial assets in budget organizations in the conditions of state budget execution

Мазкур мақолада асосий эътибор макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш, Давлат бюджети харажатлари ва даромадларининг самарадорлиги ва натижадорлиги ҳамда иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини ошириш, инвестициялар жалб этувчанлик ва ишбилармонлик фаоллигини рағбатлантиришга йўналтирилган солиқ сиёсатини татбиқ этиш мақсадларига қаратилган.

Калит сўзлар: давлат бюджети, даромад, харажат, бюджет параметрлари, маҳаллий бюджет.

This article focuses on macroeconomic stability, efficiency and effectiveness of state budget expenditures and revenues, as well as increasing the competitiveness of the economy, the implementation of tax policies aimed at attracting investment and business activity

Keywords: state budget, revenue, expenditure, budget parameters, local

Бюджет ташкилотларида молиявий активлар ҳисобини такомиллаштиришда Олий Мажлис Сенатининг йигирма иккинчи ялпи мажлисида “2022 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги Қонун сенаторлар томонидан кўриб чиқилди.

Қонун билан 2022 йил учун асосий макроиқтисодий кўрсаткичлар ва консолидациялашган Давлат бюджети даромадлари ва харажатлари прогнозлари ҳамда 2023 – 2024 йиллар учун бюджет мўлжаллари белгиланмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг консолидациялашган бюджети тақчиллигининг чекланган миқдори 2022 йил учун ялпи ички маҳсулотнинг 3 фоизи миқдорида белгиланмоқда. Бунда бюджет тақчиллигининг чекланган миқдоридан ошишига олиб келиши мумкин бўлган қўшимча харажатлар фақатгина қўшимча даромад манбайи мавжуд бўлганда ёки бошқа харажатларни қисқартириш ҳисобига амалга оширилиши назарда тутилган. Шу билан бирга Қонунда инфляция даражаси пасайиши тенденцияси давом этиши ва келгуси йилда 9 фоиз атрофида бўлиши прогноз қилинмоқда.

Қонун билан биринчи даражали бюджет маблағлари тақсимловчилар Қорақалпоғистон Республикаси бюджети, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маҳаллий бюджетларидан маблағ олувчи қуйи ташкилотларга ўзларига ажратилган бюджет маблағларининг чекланган миқдорларининг 10 фоизгача

қисмини Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан йўналтиришга ҳақли экани белгиланмоқда.

2022 йилда консолидациялашган бюджет даромадлари 254,6 трлн сўм ёки ЯИМнинг 30,3 фоизи даражасида прогноз қилинмоқда. Давлат бюджети даромадлари 199,5 трлн сўм, харажатлари эса 215 триллион сўм миқдорида бўлиши белгиланмоқда.

Давлат мақсадли жамғармалари даромадлари 31,9 трлн сўм, харажатлари эса 58,7 трлн сўм миқдорида режалаштирилган.

Бундан ташқари, Давлат бюджетидан ижтимоий соҳага, хусусан,

- таълим соҳаси харажатларига 46,9 трлн сўм;
- соғлиқни сақлаш соҳаси харажатларига 22,8 трлн сўм;
- маданият ва спорт соҳаси харажатларига 3,4 трлн сўм;
- фанни янада ривожлантириш тадбирлари учун 1,5 трлн сўм йўналтириш

назарда тутилмоқда.

Шуни яна таъкидлаб ўтишимиз мумкинки давлат бюджети даромадлари 2022 йил учун асосий кўрсаткичларни таҳлил қилсак Давлат бюджети даромадлари 200 трлн сўм ёки ЯИМнинг 23,8%и миқдорида белгиланди. Улардан солиқ тушумлари 68,5 трлн сўм, шу жумладан фойда солиғи – 43,7 трлн сўм, айланмадан олинadиган солиқ – 2,7 трлн сўм, ЖШДС – 22 трлн сўмни ташкил этади.⁹²

Қонунда белгиланишича, Ўзбекистон Республикаси номидан ва унинг кафолати остида жалб қилинган давлат қарзининг суммаси ялпи ички маҳсулотнинг йиллик прогноз кўрсаткичига нисбатан 60%дан ошмаслиги керак. Яъний 2022 йил учун Ўзбекистон Республикаси номидан ва унинг кафолати остида ташқи қарзларни жалб қилиш бўйича йиллик имзоланадиган янги битимларнинг чекланган ҳажми 4,5 млрд АҚШ долларини ташкил этади. Қонунга мувофиқ қуйидаги солиқлар бўйича асосий ставкалар ўзгаришларсиз қолдирилди:

- ҚҚС – 15%;
- фойда солиғи – 15%;
- жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи – 12%;
- айланмадан олинadиган солиқ – 4%.

Фойда солиғи ставкаси 15%, дивидендлар тарзидаги фойда бўйича солиқ ставкаси 5% даражасида сақланиб қолинди.

Шундай қилиб бюджет ташкилотларининг бюджетдан ташқари жамғармалари маблағларининг сарфланиши 14, 61 трлн сўм, ташқи қарз ҳисобидан давлат дастурларига харажатлар эса – 10,7 трлн сўмни ташкил этади.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки бюджетни шакллантиришда барча туманлар ва шаҳарлар бюджетларининг тасдиқланган харажатларининг 5%и жамоатчилик фикри асосида шакллантирилган тадбирларни молиялаштиришга йўналтирилади. Бундан ташқари, маҳаллий бюджетлар кўшимча манбаларининг камида 30%и жамоатчилик фикри асосида шакллантирилган

⁹² 30.12.2021 йилдаги «2022 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида»ги Қонун имзоланган

тадбирларни молиялаштиришга йўналтирилади. 2022 йил учун бюджет ва қонун маблағларни белгиланган йўналишда сарфлашда натижадорликни ошириш, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларининг ваколатларини кенгайтириш, бюджет барқарорлигини таъминлаш, бюджет қамровини ошириш ва бюджет маблағларининг тақсимланиши устидан жамоатчилик назоратини кучайтириш бўйича таклифларни ўз ичига олади.

Адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни, 30.12.2021 йилдаги ЎРҚ-742-сон.
2. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни, 25.12.2020 йилдаги ЎРҚ-657-сон.
3. 15 декабрь 2021 йил – Олий Мажлис Сенатининг йигирма иккинчи ялпи мажлисида “2022 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги Қонун.
4. 2020 “Янги Ўзбекистон” ва “Првада Востока” газеталари таҳририяти ДУК 28 март 2022 йил.

Хакимов З.И. -ТМИ тадқиқотчи

Аҳоли томорқаларидан фойдаланиш харажатларини молиявий қўллаб-қувватлаш йўналишлари

Мазкур мақолада аҳоли томорқаларидан фойдаланиш харажатларини молиявий жиҳатдан қўллаб- қувватлаш йўналишлари ва кредитлаш механизмини ривожлантириш масалалари тадқиқ қилинган.

Калит сўзлар: Деҳқон хўжаликлари, тижорат банки, кредитлаш механизми, “Томорқа хизмати” МЧЖ, солиқ имтиёзлари.

Ўзбекистон иқтисодиётида қишлоқ хўжалигининг аҳамияти улкан. Чунки, унда республика ялпи ички маҳсулотининг 30 фоизи, озиқ-овқат маҳсулотларининг 95 фоизга яқини яратилмоқда. 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида тадбиркорлик фаолиятини ташкил қилиш ва доимий даромад манбаларини шакллантириш учун шароитлар яратиш, хусусий секторнинг Ялпи ички маҳсулотдаги улушини 80 фоизга ва экспортдаги улушини 60 фоизга етказиш миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлашнинг зарурий шартларидан бири сифатида эътироф этилган⁹³. Эндиликда қайта ишлаш саноатининг юксалиши, аҳоли сонининг ўсиши, ташқи бозор талабининг ўзгариши экологик талабларга жавоб берадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари

⁹³ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 январдаги ПФ-60-сонли Фармони. 2022 - 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида//Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 29.01.2022 й., 06/22/60/0082-сон.

етиштириш жараёнлари янада ривожлантирилишини объектив равишда тақазо этмоқда.

Мамлакатимиз аҳолисининг 49,4 фоизи қишлоқ жойларда истиқомат қилиши, меҳнатга лаёқатли аҳолининг 28 фоизи қишлоқ хўжалигида бандлигини ҳисобга олсак, қишлоқ хўжалигида ечимини кутиб турган муаммолар етарли эканлиги долзарблик касб этади. Қишлоқ хўжалиги таркибида аҳоли томорқаларидан фойдаланиш ҳисобига деҳқон(уй) хўжаликлари ялпи қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари улушида 62 фоизни, чорвачилик тармоғида 90,7 фоизни ташкил етди.

Ҳозирги вақтда давлатимиз томонидан қишлоқ хўжалигига сарфланадиган харажатларининг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 1,7 фоизни ташкил этади. Шунга қарамасдан, қишлоқ хўжалигида самарадорлик ва рақобатбардошлик ҳамда ишлаб чиқарувчиларнинг даромадлари нисбатан пастлигича қолмоқда.

Соҳани давлат томонидан молиялаштиришнинг асосий қисми бевосита ирригация учун сарфланади (63 фоиз) ҳамда асосан пахта ва бошоқли дон етиштиришни қўллаб-қувватлашга қаратилган.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришда аҳоли томорқаларидан самарали фойдаланиш мамлакатимизнинг асосий хом ашё манбаи ҳисобланади. Унинг муҳим ва ҳал қилувчи драйвери кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари бўлиб, уларни кооперация асосида ташкил этиш ва ривожлантириш ҳукуматимиз томонидан молиявий томондан муносиб қўллаб – қувватлаш долзарблик касб этади.

Ҳамда илмий мақолалар, иқтисодчи олимларнинг аҳоли томорқаларидан фойдаланиш харажатларини молиявий қўллаб –қувватлаш масалалари бўйича изланишлари, аҳоли ўртасида анкета сўровнома ўтказиш орқали олинган маълумотлар, олимлар ва томорқа ер егалари билан суҳбат, уларнинг ёзма ва оғзаки фикр-мулоҳазаларини таҳлил қилиш, эксперт баҳолаш, жараёнларни кузатиш, иқтисодий ҳодиса ва жараёнларга тизимли ёндашув, муаллиф тажрибалари билан қиёсий таҳлил ўтказиш орқали тегишли йўналишларда ҳулоса, таклиф ва тавсиялар берилган. Мавзуни ўрганиш жараёнида умумиқтисодий (индукция ва дедукция, диалектика) усуллар билан бир қаторда маълумотларни тизимлаш бўйича махсус ёндашувлар, яъни таққослаш, назарий ва амалий материалларни жамлаш ҳамда тизимли таҳлил каби усуллар қўлланилган.

Ўзбекистон иқтисодиётида қишлоқ хўжалигининг аҳамияти улкан. Чунки, унда Республика ялпи ички маҳсулотининг 30 фоизи, озиқ-овқат маҳсулотларининг 95 фоизга яқини яратилмоқда. Давлат миқёсидаги жами валюта тушумининг яримидан ортиғи қишлоқ хўжалик маҳсулотларини экспорт қилиш ҳисобига олинмоқда. Эндиликда қайта ишлаш саноатининг юксалиши, аҳоли сонининг ўсиши, ташқи бозор талабининг ўзгариши экологик талабларга жавоб берадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш жараёнлари янада ривожлантирилишини объектив равишда тақазо этмоқда.

Мамлакатимизда фермер, деҳқон хўжаликларини ва томорқа ер эгаларини янада ривожлантириш, уларнинг фаолият кўламини кенгайтиришга устувор аҳамият берилляпти. Бунда давлатимиз раҳбари томонидан 2017 йил 9 октябрда имзоланган “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, қишлоқ хўжалиги экин майдонларидан самарали фойдаланиш тизимини тубдан такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида” ги 5199-сонли Фармони муҳим омил бўлмоқда. Унга асосан, аввало, фермер ва деҳқон хўжаликлари ҳаракатини ривожлантириш ҳамда аҳоли томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлашга катта эътибор қаратилди ва бошқариш тизимида янги тузилма — Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари ва унинг қуйи бўғинлари тузилдики, бу фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг ҳуқуқ ва манфаатларини янада кучайтириш, уларнинг ваколатларини кенгайтириш, кўп тармоқли фермер хўжаликларини ташкил этиш, томорқадан 2-3 мартадан ҳосил олиш, энг асосийси, соҳага илм-фан ютуқлари ҳамда энг замонавий агротехнологияларни татбиқ қилиш имконини берди.

Қуйида келтирилган маълумотларни таҳлил қилиб мамлакатимизда йилдан йилга қишлоқ хўжалигини ишлаб чиқариш ҳажми ошиб бораётганлигини кўриш мумкин:

1-жадвал

2015-2021 йилда ҳудудлар кесимида қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулотларининг ҳажми

(жорий нархларда млрд сўм)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020 йил	2021 йил январь- сентябр ь
Ўзбекистон республикаси	103 302,0	119 726,7	154 369,4	195 095,6	224 265,9	261 892,2	222 198,2
Қорақалпоғистон республикаси	3 452,1	4 062,9	4 977,3	6 995,5	8 769,3	10 532,2	7 505,1
вилоятлар:							
Андижон	10 164,4	12 287,2	15 950,0	20 183,9	24 314,9	27 056,8	21 865,4
Бухоро	8 441,7	9 988,5	13 178,6	17 334,2	19 436,2	24 367,5	21 238,6
Жиззах	5 901,4	7 074,3	9 194,9	11 825,6	14 105,9	16 908,8	14 293,0
Қишқадарё	9 320,1	11 121,0	14 761,6	17 685,8	20 415,1	24 510,2	20 760,5
Навоий	4 420,6	5 288,3	6 850,7	8 685,8	9 934,2	11 908,1	10 880,0

Наманган	7 610,9	8 674,3	11 398,3	13 944,1	16 832,2	19 827,9	16 118,3
Самарқанд	14 766,6	17 625,1	22 308,7	26 585,9	29 294,7	33 759,4	28 256,2
Сурхондарё	8 354,3	8 896,4	11 837,2	15 394,4	18 152,0	19 874,5	17 211,1
Сирдарё	3 850,6	4 391,3	5 490,0	6 183,7	7 984,8	8 709,5	7 239,8
Тошкент	11 263,2	12 578,7	16 378,5	19 541,2	21 632,7	25 410,5	21 992,0
Фарғона	9 382,8	10 039,4	12 692,3	18 007,7	18 946,3	22 069,1	20 415,2
Хоразм	6 373,3	7 699,3	9 351,3	12 727,8	14 447,6	16 957,7	14 423,0

*) Ўзбекистон республикаси давлат Статистик қўмитаси маълумотлари

Республика миқёсида қарайдиган бўлсак, 2015 йилда қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулотларининг ҳажми 103 трлн.302 млрд сўмни ташкил этган бўлса, 2021 йилнинг 10 ойлигида 222 трлн.198,2 млрд сўмлик маҳсулот яратилди. 2010 йилга нисбатан 118 трлн. 892,2 млрд. сўм ёки 153,5 % кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқарилган.

Бугунги кунда дунё бўйича озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда сабзавот ва картошка маҳсулотларига бўлган талаб кескин ортиб бормоқда. Сўнгги йиллардаги маълумотларни таҳлил қиладиган бўлсак, дунё бўйича сабзавот экинлари ҳисобланган помидор экинидан йилига 182,3 млн. тонна, оқбош қарамдан 71,45 млн. тонна, ширин ва аччиқ қалампирлардан жами 36,1 млн. тонна, сабзи экинидан 42,83 млн. тонна ва картошкадан 388,19 млн. тонна ялпи ҳосил етиштирилмоқда⁹⁴. Қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотлар таркибига эътибор берсак, кейинги йилларда Фермер хўжаликлари да 2000 йилда 5,5 фоизни ташкил этган бўлса, 2020 йилга келиб, уларнинг ялпи ишлаб чиқаришдаги улуши 28,2 фоизни ташкил этди. Деҳқон хўжаликларининг улуши 2000 йил билан таққосланганда деярли ўзгармаган (66,7 ва 67,4 фоиз). Чорвачилик тармоғида эса, фермер хўжаликлари улуши 2000 йилдаги 1,3 фоиздан 2020 йилда 4,9 фоизга ўсган, Жумладан, Қишлоқ хўжалиги фаолияти билан шуғулланувчи бошқа ташкилотларда эса ялпи қишлоқ хўжаликлари маҳсулотлари ишлаб чиқаришда 2000 йилда 27,8 фоиздан 2020 йилда 4,4 фоизга камайганлигини кўриш мумкин⁹⁵(2-жадвал).

Ҳозирги вақтда жаҳон банки маълумотларига кўра 1 гектар экин майдони ҳисобига 330 доллар миқдорида даромад олинмоқда, таққослаш учун, Вьетнам давлати худди шундай шароитда 6500 доллар даромад олишга эришган. Демак, шундан хулоса қилиш мумкинки майдон бирлиги ҳисобига олинаётган ҳосилдорликни 15-20 баробар ошириш имкониятлари мавжуд. Республикаимизнинг жами ер майдони 44 896,0 минг гектардан иборат. Мамлакат табиий ресурсларининг асосий таркибий қисмларидан бири ўрмон фонди ерлари бўлиб, 11,1 млн гектарни ёки умумий майдоннинг 25

⁹⁴ 1 <https://www.statista.com/statistics/264065/global-production-of-vegetables-by-type/>

⁹⁵ Ўзбекистон республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги статик маълумотлари

фоизини ташкил этади. Ўрмон билан қопланган майдонлар эса 3,2 млн гектарга (29 фоиз) тенг.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Аҳоли томорқаларидан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг кўшимча чора - тадбирлари тўғрисида” ги 2020 йил 30 июндаги ПҚ-4767-сон Қарори Ушбу соҳада туб бурилиш ясади десак муболоға бўлмайди.

Қарорга кўра, томорқа ерларидан самарали фойдаланиш, “Томорқа хизмати” МЧЖ моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, фаолиятини янада кенгайтириш ва аҳоли томорқаларини хизматлари билан қамраб олиш даражасини ошириш, шунингдек маҳсулотларни экспорт қилиш имкониятларини янада кўпайтириш мақсадида Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари аҳоли томорқаларига кафолатланган кўчат ва уруғларни тизимли етказиб беришни ташкил этиш учун “Томорқа хизмати” МЧЖларга иссиқхона, совутгичли омборхоналар, чорвачилик мажмуалари қуриш учун асосланган ҳисоб-китобларга мувофиқ ер майдони ажратиш белгилаб қўйилди. Қишлоқ жойларда кластерлар ташкил этилганлиги ва уларнинг аҳоли даромадларини оширишдаги ҳиссаси тобора ортиб бормоқда.

2017 йилда Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси ташкил этилди, ўрмонлар майдонини 2,3 млн гектарга кенгайтириш, 12 та янги ўрмон хўжаликларини ташкил этиш ва моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича қатор чора-тадбирлар амалга оширилди. Шунингдек, Орол денгизининг қуриган сатҳида ўрмонлар барпо қилиш, ҳимоя ўрмонзорлар майдонларини кенгайтириш, қишлоқ хўжалиги ерларида шамолдан ҳимояловчи яшил йўлакларни кўпайтириш, мукамал мониторинг тизимини яратиш ва экологик таълим дастурларини такомиллаштириш ишлари олиб борилди. Ҳисоб китобларга кўра, 1 гектар майдонда етиштирилган пахта хом ашёсига нисбатан узумдан 7 бараваар, гилосдан 6 бараваар, ёнғоқдан 5 бараваар кўп даромад олиш имконияти мавжуд.

Орол денгизининг қуриган сатҳида ўрмонлар барпо қилиш 2020 йилда 1 млн 200 минг гектарни ташкил этди. Ўрмон фондига тегишли оборотдан чиқиб қолган ерларини аҳолига тақсимлаб бериш орқали қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва уни қайта ишлаш энг самарали усул ҳисобланади.

Тижорат банклари билан биргаликда Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг асосий ставкасида уч ой имтиёзли давр билан бир йил муддатга 4 фоиз банк маржасини ҳисобга олган ҳолда аҳоли томорқаларидан самарали фойдаланиш йўналишида 2 миллион сўмгача Оилавий тадбиркорлик маркази ҳулосасисиз On-line тарзда томорқа ер эгаларига микрокредитлар ажратиш механизмининг жорий этилди.

Шунингдек, Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси томонидан: 2023 йил 1 январга қадар “Томорқа хизмати” МЧЖ

ҳамда қишлоқ хўжалиги кооперативларига бериладиган кредитлар бўйича кредит суммасининг 50 фоизигача, бироқ 3 млрд сўмдан ортиқ бўлмаган ҳажмда кафиллик берилиши; фермер, деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгалари, «Томорқа хизмати» МЧЖ ва қишлоқ хўжалиги кооперативларига Фермер, деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобидан Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси тўғрисидаги низом талабларини ҳисобга олган ҳолда, ажратиладиган кредитлар фоиз ставкасининг 7,5 фоизли пунктигача қоплаб бериш тизими жорий этиш;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги 2020 йилда Инкирозга қарши курашиш жамғармаси ҳисобидан, 2021 йилда Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартиб асосида камида 30 та аҳоли томорқаларини суғориш учун ер ости сувларига қудуқларни бурғулаш харажатларининг 70 фоизини, бироқ 120 миллион сўмдан ошмайдиган қисмини қоплашга субсидия ажратиш бўйича имтиёзлар яратилди.

Хасанов Баходир Акрамович
Тошкент Давлат Иқтисодиёт
Университети “Молиявий таҳлил
ва аудит” кафедраси профессори
Бердиев Тошкенбой Панжиевич
Тошкент Давлат Иқтисодиёт
Университети Магистратура
бўлими 1-курс MUA-01 гуруҳ
талабаси

Бюджет ташкилотларида ички аудит хизматини халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш

Мақолада Бюджет ташкилотларида ички аудит хизматини халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш масалалари ёритиб берилган.

Калит сўзлар: Аудит, молиявий назорат, ички назорат, бюджет, смета, молиявий ҳисобот, тафтиш, аудиторлик ҳисоботи, аудиторлик хулосаси.

The article deals with the issues of improving the internal audit service in budgetary organizations based on international standards.

Keywords: audit, financial control, internal control, budget, estimates, financial reporting, revision, audit reports, audit conclusion.

Мамлакатимизда давлат молиясини бошқариш ҳамда назоратини такомиллаштириш бўйича кенг қамровли ислохатлар амалга оширилмоқда. Шулар жумласидан бюджет жараёнининг шаффофлигини янада ошириш ва